

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ” - СКОПЈЕ
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ
ОДДЕЛ ЗА МУЗИЧКА ТЕОРИЈА И ПЕДАГОГИЈА

ПРИМЕНА НА ГОРДОН-ТЕСТОТ
ЗА ИСПИТУВАЊЕ НА МУЗИЧКИТЕ СПОСОБНОСТИ
НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ
НА ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА ВО ТЕТОВО
(албански наставен јазик)

ГОДИШЕН ТРУД
ПО МЕТОДИКА НА МУЗИЧКА НАСТАВА

Кандидат:
Теута Алими

Ментор:
вон. проф. д-р Викторија
Коларовска-Гмирја

СКОПЈЕ
2009

Содржина:

ПРИКАЗ НА ТАБЕЛИ И ГРАФИКОНИ	iii
ВОВЕД	1
I. ПОДГОТОВКА И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ГОРДОН-ТЕСТОТ СО УЧЕНИЦИТЕ ВО I ОДДЕЛЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА ВО ТЕТОВО (албански наставен јазик)	9
I.1. ПОДГОТОВКА ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ	10
I.2. СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО	13
<i>I.2.1. Период и место на истражувањето</i>	13
<i>I.2.2. Инструмент на истражувањето</i>	14
<i>I.2.3 Тек на истражувањето</i>	15
<i>I.2.4. Проверка на тестовите и изработка на база на податоци</i>	16
II. АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГОРДОН-ТЕСТОТ СО УЧЕНИЦИТЕ ВО I ОДДЕЛЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА ВО ТЕТОВО (албански наставен јазик)	17
II.1. ДИСТРИБУЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ПОЛИЊАТА ЗА ОПШТИ ПОДАТОЦИ	18
II.2. АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ НА ГОРДОН ТЕСТ	20
<i>II.2.1 Вкупна популација - сирови резултати (Raw score)</i>	21
<i>II.2.1.1 Тонален тест (Tonal Test)</i>	21
<i>II.2.1.2. Ритмички тест (Rhythm Test)</i>	23
<i>II.2.1.3 Збирен резултат (Composite Score)</i>	24
<i>II.2.2. О.У. „Лирија“ - сирови резултати (Raw score)</i>	26
<i>II.2.2.1. О.У. „Лирија“ - прва паралелка</i>	30
<i>II.2.2.2. О.У. „Лирија“ - втора паралелка</i>	31
<i>II.2.2.3. О.У. „Лирија“ - трета паралелка</i>	33

П.2.3. О.У. „Братство – Миґени“ - сирови резултати (Raw score)	35
П.2.3.1. О.У. „Братство – Миґени “ - прва паралелка	38
П.2.3.2. О.У. „Братство – Миґени“ - втора паралелка	40
П.2.3.3. О.У. „Братство – Миґени“ - трета паралелка	43
П.2.3.4. О.У. „Братство – Миґени“ - четврта паралелка	44
П.2.4. О.У. „Кирил и Методиј“ - сирови резултати (Raw score)	46
П.2.4.1. О.У. „Кирил и Методиј “ - прва паралелка	49
П.2.4.2. О.У. „Кирил и Методиј“ - втора паралелка	51
П.2.4.3. О.У. „Кирил и Методиј“ - трета паралелка	53
ЗАКЛУЧОК	56
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	61

ПРИКАЗ НА ТАБЕЛИ И ГРАФИКОНИ

Табела бр.1. <i>Статистички податоци за бројот на паралелките и учениците во Ц.О.У. во Тетово во учебната 2005/06 година</i>	11
Табела бр.2. <i>Дистрибуција на ученици според наставниот јазик</i>	11
Табела бр.3. <i>Дистрибуција на учениците во училиштата во кои се спроведуваае стражувањето</i>	12
Табела бр.4. <i>Распоред на тестирањата</i>	13
Табела бр.5. <i>Дистрибуција на учениците според година на раѓање</i>	19
Табела бр.6. <i>Дистрибуција на учениците според пол</i>	19
Графикон бр.1. <i>Дистрибуција на учениците според пол</i>	19
Табела бр.7. <i>Дистрибуција на учениците според училишта и паралелки</i>	20
Табела бр.8. <i>Средни вредности и стандардни девијации на тоналниот тест - вкупна популација</i>	21
Табела бр.9. <i>Тонален тест – опсег (range) - вкупна популација</i>	22
Табела бр.10. <i>Средни вредности и стандардни девијации на ритмичкиот тест – вкупна популација</i>	23
Табела бр.11. <i>Ритмички тест – опсег (range) - вкупна популација</i>	24
Табела бр.12. <i>Средни вредности и стандардни девијации на збирниот резултат – вкупна популација</i>	24
Табела бр.13. <i>Збирниот резултат – опсег (range)- вкупна популација</i>	25
Табела бр.14. <i>Вкупна популација – средни вредности и стандардни девијации од сите тестови</i>	25
Табела бр.15. <i>Вкупна популација – корелации на сировите резултати</i>	26
Табела бр.16. <i>О.У. „Лирија“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	27
Графикон бр.2. <i>О.У. „Лирија“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	27
Табела бр.17. <i>О.У. „Лирија“ - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	28
Табела бр.18. <i>О.У. „Лирија“ - тонален тест – опсег (range)</i>	28
Табела бр.19. <i>О.У. „Лирија“ - ритмички тест – опсег (range)</i>	29
Табела бр.20. <i>О.У. „Лирија“ - збирен резултат – опсег (range)</i>	29
Табела бр.21. <i>О.У. Лирија“ - корелации на сировите резултати</i>	29

Табела бр.22. <i>О.У. „Лирија“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	30
Графикон бр.3. <i>О.У. „Лирија“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	30
Табела бр.23. <i>О.У. „Лирија“/1 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	31
Табела бр.24. <i>О.У. „Лирија“/1 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	31
Табела бр.25. <i>О.У. „Лирија“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	32
Графикон бр.4. <i>О.У. „Лирија“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	32
Табела бр.26. <i>О.У. „Лирија“/2 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	33
Табела бр.27. <i>О.У. „Лирија“/2 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	33
Табела бр.28. <i>О.У. „Лирија“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	34
Графикон бр.5. <i>О.У. „Лирија“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	34
Табела бр.29. <i>О.У. „Лирија“/3 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	34
Табела бр. 30. <i>О.У. „Лирија“/3 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	35
Табела бр.31. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	35
Графикон бр.6. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	36
Табела бр.32. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	36
Табела бр.33. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - тонален тест – опсег (range)</i>	37

Табела бр.34. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - ритмички тест – опсег (range)</i>	37
Табела бр.35. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - збирен резултат – опсег (range)</i>	37
Табела бр.36. <i>О.У. „Братство – Миѓени“ - корелации на сировите резултати</i>	38
Табела бр.37. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	38
Графикон бр.7. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	39
Табела бр.38. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	39
Табела бр.39. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – корелации на сировите резултати</i>	40
Табела бр.40. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	40
Графикон бр.8. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	41
Табела бр.41. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	41
Табела бр.42. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка – корелации на сировите резултати</i>	42
Табела бр.43. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	42
Графикон бр.9. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	43
Табела бр.44. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	43
Табела бр.45. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка – корелации на сировите резултати</i>	44
Табела бр.46. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/4 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	44
Графикон бр.10. <i>О.У. „Братство – Миѓени“/4 паралелка – дистрибуција на учениците според пол</i>	45

Табела бр.47. <i>О.У. „Братство – Миџени“/4 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	45
Табела бр.48. <i>О.У. „Братство – Миџени“/4 паралелка – корелации на сировите резултати</i>	46
Табела бр.49. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	46
Графикон бр.11. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - дистрибуција на учениците според пол</i>	47
Табела бр.50. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	47
Табела бр.51. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - тонален тест – опсег (range)</i>	48
Табела бр.52. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - ритмички тест – опсег (range)</i>	48
Табела бр.53. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - збиен резултат – опсег (range)</i>	48
Табела бр.54. <i>О.У. „Кирил и Методиј“ - корелации на сировите резултати</i>	49
Табела бр.55. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	49
Графикон бр.12. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	50
Табела бр.56. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	50
Табела бр.57. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	51
Табела бр.58. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	51
Графикон бр.13. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	52
Табела бр.59. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	52

Табела бр.60. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	53
Табела бр.61. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	53
Графикон бр.14. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол</i>	54
Табела бр.62. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка - средни вредности и стандардни девијации на сите тестови</i>	54
Табела бр.63. <i>О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка - корелации на сировите резултати</i>	55

ВОВЕД

Музиката игра исклучително важна улога во севкупниот развој на детската личност, особено стимулирајќи ги емоциите, чувствата и интуицијата. За да ги усовршат способностите за сознавање, децата треба да продолжат да ја развиваат својата интуиција, како и креативните способности, за што придонесува активното занимавање со музиката и други уметности кои се потпираат токму врз емоциите и интуицијата.

Креативните способности, а со тоа – и музичките способности кај децата не се на исто ниво. Нивното истражување дава различни резултати за секое дете. Истражувањето на музичките способности е едно од релативно новите прашања во музичката наука кое особено се актуелизира во XX-от век. Со оваа проблематика се занимавале многу музички педагози и психолози, но пред да се осврнеме на прашањата сврзани со истражувањето на музичките способности, најпрво треба да утврдиме што подразбираме со овој израз.

Музикалноста и музичките способности. Не само во професионалната литература, но и во секојдневниот јазик, постојат повеќе изрази кои активно се употребуваат: диспозиции, капацитет, способности, музикалност, дарба, талент за музика, гениј. Некои од тие изрази се употребуваат како синоними, но честопати еден ист термин има различна нијанса на значење која зависи од толкувањето на конкретниот автор. Сепак, најупотребливите при карактеристиката на пошироката популација се изразите „музички способности“ и „музикалност“.

Музикалноста подразбира „снаоѓање“ во звучните ритмичко-тонски односи логично владеење со музичкиот јазик и разбирање на музичкиот израз на одредена средина и култура. Со тоа, таа се третира и како комплекс на музичките способности (пред сè, висинскиот слух и чувството за ритам), но и како внатрешна потреба за музиката, желбата да се занимава со неа (според Spahiу 1976:26).

Пројавувањата на музикалноста и кај децата, и кај возрасните се одликуваат со голем степен на различност условен од различниот квалитет на музичките способности и нивното заемно делување (на пример, слабо ритмичко чувство, недостаток на емотивните реакции на музиката, меморијата, чувството за бојата на

тонот и сл.). Значи, станува збор за една „...комплексна психолошка и физиолошка појава“ (според Spahiu 1976:26).

Музичките и општите интелектуални способности. Поврзаноста помеѓу музичките и општите интелектуални способности е едно од прашањата кое секогаш го привлекувало вниманието на истражувачите. Тоа беше предметот на истражувањето веќе во првиот труд од областа на тестирањето на музичките способности – „Мерење на музичките способности“ од Карл Сишор.

Од сите досегашни тестирања – постари и понови, без оглед на концептот на тестот за мерење на музичките способности – произлегува дека постои одредена поврзаност помеѓу музичките и општите интелектуални способности.

Винг (Wing, 1971) и Едмундс (Edmunds, 1960) наоѓале поголема поврзаност во случајот на ниското ниво на интелектуалните способности – тие секогаш биле придружени со ниското ниво на музичките способности (според Mirković-Radoš 1982:120).

Кај високото ниво на интелектуалните способности некакво одредено поврзување со музичките способности не е најдено.

Психологот Сирил Берт, по неговата долгогодишна истражувачка работа во областа на различните способности кај човекот, за природата на музичките способности го дава следниов заклучок: „Јас верувам дека постои еден заеднички фактор за сите манифестации на музичките способности, и дека тој фактор е дел на еден широк општ фактор кој е заеднички за сите манифестации на естетските способности и во голема мерка зависи од општата интелигенција... Ни едно дете не може да биде добар музичар ако нема висока интелигенција како и специфична музичка способност“ (според Mirković-Radoš 1982:24).

Фактори за развојот на музичките способности. Важно е да се има предвид дека музикалноста не е конечна ниту константна вредност, туку е подложна на промените и развојот. Во тоа, значајна улога има самата личност, нејзиниот психички развој, емотивниот живот, афинитетот за музиката и музичката дејност. Музикалноста како комплекс на музичките способности ја има својата физиолошка основа во структурата на организмот и нервниот систем која детето при раѓањето ги донесува на светот. За натамошниот развој на личноста од големо

значење е колку таа основа е погодна за влијанието на надворешниот фактор. Средината во кое детето се развива дава печат не само врз целокупниот развој, туку и во развојот на музикалноста. Срединскиот фактор одредува што детето ќе прими како информација и поттик за сопствените активности и во кој правец понатаму ќе се развива. Со тоа, развојот на музичките способности кај децата зависи од повеќе фактори: воспитувањето, семејството, општествената средина, образовниот систем, мотивационите стимулации и активности на личноста, нејзиниот севкупен психички развој и др.

Истражување на музичките способности. Психолошкото мерење на аудитивните феномени има релативно долга традиција која почна со експерименталната психологија во 1879 г. во лабораторијата на Вилхелм Вундт во Лајпциг. Од тој период па до денес, психолошките истражувања кои се баваат со мерењето на аудитивната чувствителност се многу развиени и опремени со соодветниот истражувачки апарат. Во XX-от век, освен прашањата на општиот развојот на детето, психолозите и музичките педагози почнале интензивно да се занимаваат и со прашањата сврзани со развојот на музичките способности и музикалноста кај децата од различна возраст, како и со статистичките податоци за овие прашања.

Нивото и квалитетот на музичките способности музичките педагози ги проценуваат со помош на задачите во кои се бара пројавувањето на најосновните видови на овие способности. При тоа се поставува прашање на кој начин ќе се проценуваат способностите: интуитивно-практичниот сврзан со индивидуалното искуство на проценувачот или со објективното мерење кое подразбира квантификација на појавите. Во таа смисла, сè уште се дискутира за тоа колку мерењето на музичките способности реално ги одразува нивните квалитети и специфики, односно, дали квалитативните или квантитативните истражувања се поприфатливи за испитувањето на музичките способности.

Квалитативното истражување е насочено на проучувањето на поединичните случаи или ситуации и дава попотполна слика за испитуваниот феномен. За разлика од квантитативните студии кои тежнеат да го отстранат влијанието на контекстот, во квалитативното истражување предметот на изучување е појавата

неиздвоена од контекстот, во природна ситуација. Основната цел на квалитативното истражување е детално да го проучи и сфати поединецот, а не да се истражува на кој начин тој се разликува од другите.

Психолозите кои се занимаваат со истражувањето на музичките појави се согласуваат со тоа дека веќе долго време постои едно големо недоразбирање помеѓу музичарите и психолозите. Првите веруваат дека секое научно истражување, а особено користењето на математичкиот апарат при ваквото истражување, го оштетува ткивото на музиката, бидејќи, според зборовите на Винг, музиката е „премногу спиритуална да може да се мери“ (според Mirković-Radoš 1996:28), додека вторите го промовираат токму мерењето на поединечните музички феномени.

Сепак, секој музички педагог врши вреднување и мерење на постигнувањата на своите ученици или студенти – на часовите, испитите, натпреварите – со вреднување на квалитетот на инструменталната или вокалната интерпретација, односно, други активности (солфежирање, запишување диктат и сл.), а со тоа го вреднува и резултатот на својата работа и на работата на ученикот, и на таа основа дава бројчана или описна оценка. Во таа смисла, и во областа на музиката одреден бројчан показател, како, на пример, резултат од тест, со својата прецизност овозможува поинакви можности за разбирање и интерпретација на податоците, за разлика од квалитативен показател – особено кога станува збор за пошироката популација испитаници.

Етички проблеми на истражувањето. Во секојдневниот живот се даваат мислења за музикалноста на децата, како од педагозите и музички образованите луѓе, така и од нестручните лица. „Тоа може да го погоди детето и да остави длабока трага во психата на младата личност“ (Vasiljević 2000:8).

Во таа смисла, при испитувањето на детето се јавуваат посебни етички проблеми. Американскиот психолог А. Болдвин во врска со ова вели дека „...научникот кој испитува деца треба да биде свесен дека детето е драгоценост и со него мора да се постапи внимателно и грижливо“ (според Smiljanić 1981: 26).

Пред спроведувањето на истражувањето испитувачот мора да добие согласност од луѓето кои се одговорни за детето, т.е. родителите, воспитувачите

или наставниците. Во повеќето случаи возрасните имаат доверба во испитувачите и даваат согласност за тоа.

Понекогаш, потребно е субјектот да не биде запознат со процедурата и целта на испитувањето бидејќи тоа го расипува самиот експеримент.

Бидејќи повеќето испитувања се реализираат во училишта или градинки, Болдвин советува да се постапи на следниов начин: најпрво се бара согласност од управителот или директорот, наставникот или воспитувачот. Ако децата се испитуваат после часовите тогаш треба да се известат родителите. Бидејќи тие често се интересираат за резултатите на испитувањето, подобро е да се избегне коментирањето на индивидуалните резултати и да се соопштат само глобалните групни резултати.

Ако испитувањето се изведува во училиште треба да се подготвиме за три можни прашања: 1) дали испитувањето ќе им наштети на децата; 2) дали ќе се попречи наставната работа; 3) дали испитувањето може да предизвика негативни реакции кај наставникот и родителот.

Одговорот на првото прашање испитувачот ќе го даде ако точно ја образложи својата намера за активноста која ќе ја прави со субјектот. На второто прашање ќе одговори ако точно го испланира испитувањето, ако знае колку деца и на која возраст ќе му бидат потребни, колку ќе трае секое испитување, во колку дела ќе го спроведе испитувањето и колку деца треба во исто време да бидат присутни. Во принцип, за испитување треба да се бираат институции кои не се оптоварени со други испитувања.

Инструменти на истражувањето. Во психолошките и музичко-психолошките истражувања како особено важен инструмент најчесто се користи тест. Тестовите многу често се употребуваат и во детската психологија. Тест е составен од задачи кои субјектот треба да решава и кои мора да бидат еднакви за сите субјекти. Одговорите се оценуваат еднообразно, а резултатите се изразуваат нумерички.

Според начинот на кој субјектот ги извршува задачите, тестовите се делат на вербални и невербални. Кај првите, испитаникот ги извршува задачите со

вербални средства, писмено или усно; кај вторите, испитаникот ги извршува задачите со манипулативен начин, со цртање, односно, без вербални средства.

Според вклученоста на испитувачот во процесот на тестирањето, тестовите може да бидат водени, кога испитувачот го води тестот од почеток до крај, и неводени кои се состојат од пополнување на прашалници (тестовите се делат и се пополнуваат).

Според бројот на испитаниците во постапката за тестирање, тестовите се делат на индивидуални или групни.

Психолошките тестови мора да бидат стандардизирани. Првиот чекор во оваа смисла претставува утврдување норми. До нормите се доаѓа врз основа на просечните резултати добиени со испитување на група. Нормите се внесуваат во прирачникот за тестот, и со нив се споредува успехот на секое поединечно дете.

Тестот содржи детално упатство за спроведувањето кое испитувачот го учи напамет. Во примената на тестот мора да се обезбеди и стандардното оценување. Во секој тест постои клуч кој содржи критериуми за оценување на одговори. Клучот служи за да се избегнува субјективноста во оценувањето.

Најзначајните компоненти на музичките способности како предмет на психолошките тестирања може да бидат:

- разликување на тонските висини;
- забележување и памтење на мелодијата;
- забележување и памтење на ритмот;
- забележување на хармонијата;
- способноста на естетското проценување, и др.

Како најпознатите стандардизирани инструменти за идентификувањето на музичките способности се издвојуваат:

1. Тестот за музичкиот талент на К. Е. Сишор кој се состои од повеќе тестови:

- а) тестови на висината;
- б) тестови на јачината;
- в) тестови на траењето;
- г) тестови на темброт;
- д) тестови на памтењето на тоновите.

2. Профил на музичките способности на Е. Гордон;
3. Тестови на елементарното музичко слушање на Е. Гордон;
4. Тестови на музичките способности на А. Бентли;
5. Тестови на музичката интелигенција на Х. Винг;
6. Сфаќањето на музичките способности на К. Карме и др.

Тестови на елементарното музичко слушање на Е. Гордон. Денес најпознати и најупотребливи се тестовите на американскиот истражувач Едвин Гордон (Edwin Gordon) – еден од најуспешните научници на полето на музичката едукација. Неговите истражувања кои трааа со децении, донесоа на виделина потврдени резултати кои со голема веродостојност ја објаснуваат музичката надареност. Истите станаа основа за исклучително успешната методика на учење на музичката теорија, сеопфатната анализа на ритмот и особено значајните трудови за студирањето на музиката во најраното детство. Аналитичарите редовно го споредуваат со Орф (Orff), Кодај (Kodaly), Далкроз (Dalcroze) и Сузуки (Suzuki) за неговиот придонес на полето на музичкото образование.

По шестгодишната работа Гордон во 1965 година го издава тестот наречен „Профил на музичките способности“. Овој тест – исклучителен теориски, методолошки и технички реализиран инструмент за мерењето на музичките способности – ги испитува следниве димензии: претставување на тоновите, претставување на ритмот и музичката чувствителност.

Вториот познат тест на Гордон – „Тестови на елементарното музичко слушање“ – е прв и досега единствен инструмент конструиран за психолошкото испитување на децата од предучилишна и рана училишна возраст.

Според Гордон, „...веќе петгодишните деца имаат многу развиена свест за идентичноста, односно различноста на тоа што го слушаат. Тоа е и суштината на детските музички способности на раната возраст, а истовремено – потенцијал кој претставува предуслов за понатамошните музички постигнувања“ (Mirkočić-Radoš 1996: 65).

Затоа своите тестови Гордон ги смета за показатели на слухот (audiation), односно, базичните музички способности.

Гордон многу инсистира на употребувањето на терминот “audiation” кој означува способност на внатрешниот слух, односно, слушањето „во себе“, кога звукот не е физички присутен.

Нивото на кое детето е во состојба да дава интуитивни одговори за идентичноста и различноста на тоа што го слуша, е показател на пројавеноста на неговиот музички потенцијал и патоказ на формирањето на музичкиот талент.

Од 2005 г. „Тестот за елементарно музичко слушање“ од Едвин Гордон, односно, неговиот прв дел – „Примарното мерење на музичкото слушање“ (“*Primary Measures of Music Audiation*”) – почна да се спроведува и во Република Македонија за истражувањето на музичките способности на учениците во 1 одделение на 8-годишното основно образование, односно, 7-8 годишна возраст. Ова истражување беше иницирано од Факултетот за музичка уметност – Скопје со цел да се утврдат можностите да се примени овој тест во условите на нашата држава, односно, да се соберат податоците кои понатаму би овозможиле негова стандардизација (Kolarovska-Gmirja 2006). Затоа, покрај истражувањето во Скопје, беше решено да се направат тестирањата во други градови на Република Македонија меѓу кои и во Тетово – еден од значајните културни и образовни центри на државата, град со повеќегодишната музичка традиција во кој постои средното музичко училиште. Во предложениот труд ќе го прикажаме текот на истражувањето на музичките способности со примена на Гордон-тестот кое го спроведовме со учениците во прво одделение (албански наставен јазик) на основните училишта во Тетово во 2005/06 учебна година и анализа на неговите резултати.

Трудот е составен од 2 глави со Библиографија. Во 1-та глава се претставуваат етапите на спроведувањето на Гордон-тестот (подготовка, планирање, обезбедување на материјалите и др.). Во 2-та глава се претставуваат и анализираат резултатите од спроведеното тестирање.

I.

**ПОДГОТОВКА И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ГОРДОН-ТЕСТОТ
СО УЧЕНИЦИТЕ ВО I ОДДЕЛЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ УЧИЛШТА
ВО ТЕТОВО (албански наставен јазик)**

Во оваа глава ќе ги прикажаме основните фази на нашето истражување: запознавање со теренот, планирање, подготовка на материјалите, организација и спроведување на самото истражување.

I.1. ПОДГОТОВКА ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ

Нашето истражување ја опфаќа популацијата сочинета од учениците во прво одделение во 2005/06 учебна година на неколку основни училишта во Тетово.

Тетово е главниот град на општина која се наоѓа во севернозападниот дел на Шар Планина, еден од најнаселените градови со 86.560 жители (оваа бројка се однесува само на градот).

Регионот на Тетово се протега на површина од 1080 км² во долниот дел на Полошкото поле, на надморска висина од 460 – 500 м (Јусуфи 2007: 1).

Во градот има 7 основни училишта. Според статистиката на Секторот за образование и култура при општина Тетово за учебната 2005/06 година, вкупната бројка на учениците од прво одделение кои ја следат наставата на три наставни јазици: македонски, албански и турски јазик е 847. Во наредната табела го прикажуваме бројот на учениците и паралелките според наставен јазик во секое училиште.

Табела бр. 1.

**Статистички податоци за бројот на паралелките и учениците во
Ц.О.У. во Тетово во учебната 2005/06 година**

Централно О.У.	Наставен јазик	Број на паралелки	Број на ученици
„Наим Фрашери“	Албански	6	212
„Лирија“	Македонски	2	38
	Албански	3	95
„Братство – Миѓени“	Македонски	2	36
	Албански	4	113
	Турски	1	11
„Кирил и Методиј“	Македонски	1	12
	Албански	3	68
„Истикбал“	Македонски	1	6
	Албански	5	113
	Турски	2	18
„Гоце Делчев“	Македонски	3	66
	Албански	1	18
„А.С.Киќиш“	Македонски	2	33
	Албански	1	8
	<i>ВКУПНО</i>	37	847

Во наредната табела ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според наставен јазик.

Табела бр. 2

Дистрибуција на ученици според наставниот јазик

Наставен јазик	Број на ученици %
Македонски наставен јазик	191 23%
Албански наставен јазик	627 74%
Турски наставен јазик	29 3%
<i>ВКУПНО</i>	847 100%

Според изнесените податоци констатираме дека најголемиот дел од учениците од прво одделение, во учебната 2005/06 година ја следат наставата на албански наставен јазик (627 ученици, односно 74%).

Имајќи ги предвид овие податоци, најпрво ги одредивме училиштата во кои би го спровеле истражувањето, како и бројот на учениците во нив. Се одлучивме за три училишта (О.У. „Лирија“, О.У. „Братство – Миѓени“, и О.У. „Кирил и Методиј“) со 267 ученици, од кои три паралелки во О.У. „Лирија“ со вкупно 93 ученици; четири паралелки во О.У. „Братство – Миѓени“ со 108 ученици и три паралелки во О.У. „Кирил и Методиј“ со вкупно 66 ученици.

Табела бр. 3

***Дистрибуција на учениците во училиштата
во кои се спроведува истражувањето***

Училиште	Број на паралелки	Број на ученици
О.У. „Лирија“	3	93
О.У. „Братство – Миѓени“	4	108
О.У. „Кирил и Методиј“	3	66
<i>ВКУПНО</i>	<i>10</i>	<i>267</i>

Се одлучивме за овие училишта со цел – да се опфати популација од различни делови на градот (централни и периферни). Во нашиов случај централното училиште е О.У. „Лирија“ додека периферните училишта се О.У. „Братство – Миѓени“ и О.У. „Кирил и Методиј“.

Бројот на учениците вклучени во истражувањето претставува 42% од вкупниот број на учениците од прво одделение во 2005-06 учебна година во Тетово кои ја следат наставата на албански наставен јазик.

Пред да се спроведе тестот, побаравме согласност од директорите и наставниците на училиштата од чијашто страна, ниту пак од страната на родителите немаше никакви негативни реакции. Сепак, при нашиот прв контакт со управните лица на училиштата почувствувавме извесна доза на сомнеж дека ние правиме некој вид контрола за тоа колку и како наставниците работат по предметот музичко образование. Но им објаснивме дека доаѓаме од ФМУ – Скопје со цел да

ја испитаме пројавеноста на музичкиот потенцијал на учениците стекнат со спонтаното, неформално претходно музичко искуство, како што потенцира и самиот Гордон (Gordon, E. 1979 and 1986: 8).

По постигнатата согласност го проучивме упатството за Гордон-тестот (тоналниот и ритмичкиот дел), ги фотокопиравме тестовите, обезбедивме лаптоп, и ги информиравме асистентите кои помагаа во процесот на истражувањето.

По контактите со управните лица на училиштата и создавањето на условите за работа, започнавме со следната фаза на истражувањето, односно, со спроведувањето на тестот.

I.2. СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

I.2.1. Период и место на истражувањето

Нашето истражување се одвиваше во периодот од 06.04.2006 до 03.05.2006 во горенаведените училишта. Според упатствата на Гордон, временскиот интервал меѓу двата теста (тоналниот и ритмичкиот) треба да биде не подолг од 14 дена. Затоа ние го испланиравме нашето истражување така што временскиот интервал изнесуваше 7 дена, при тоа што прво се спроведуваше тоналниот тест, а потоа ритмичкиот тест.

Во наредната табела го прикажуваме хронолошкиот тек на истражувањето:

Табела бр.4

Распоред на тестирањата

Основно училиште	Датум на тоналниот тест	Датум на ритмичкиот тест
„Лирија“	06.04.2006	13.04.2006
„Братство – Миѓени“	07.04.2006	14.04.2006
„Кирил и Методиј“	28.04.2006	03.05.2006

Како што се согледува, нашето истражување се одвиваше во текот на месецот април, односно, средината на второто полугодие, кога учениците се наоѓаат во „ек“ на својата работна форма.

1.2.2. Инструмент на истражувањето

Како што веќе рековме, како инструмент на истражување ни служеа тестовите на Е. Гордон “*Primary Measures of Music Audiation*” (понатаму – РММА) – стандардизирани тестови кои во долгогодишната практика се покажаа како едно од најприлагодените средства за утврдување на нивото за развојот на основните музички способности на децата од предучилишна и рана училишна возраст, односно, 5-8 години.

Во тестот на елементарното музичко слушање Гордон ја опфаќа само тоналната и ритмичката димензија, бидејќи другите компоненти не можат со сигурност да се испитуваат на оваа возраст. За решавањето на тестот не е потребно испитаникот да знае да чита и пишува, како и да има формално знаење за музиката, бидејќи, како што рековме погоре, тестот ја испитува пројавеноста на музичкиот потенцијал на детето поттикнат, пред сè, преку неформалното музичко искуство.

Тестот содржи тонален и ритмички дел. Секој од нив има примери за појаснување и вежбање, а потоа следат 40 задачи. Секоја задача се репродуцира на магнетофон или ЦД-плејер (лаптоп), а именувана е со одреден предмет (на пример, „книга“, „јаболко“ и др.) чијашто сликичка е на местото на одговори над задачите за полесна ориентација на листот за одговори.

По слушањето на две тонски (односно, ритмички) фрази кои ја сочинуваат задачата детето треба да одреди дали фразите („двата дела од песничката“, според Упатствата) се исти или различни. Се одговара со заокружување на сликичка со исти лица ако испитаникот мисли дека фразите кои ги слуша се исти, или сликичка со различни лица, ако мисли дека фразите се различни. Прирачникот-упатство за спроведувањето на тестот испитувачот го учи напамет.

Тестот е групен, стандардизиран и спаѓа во водени тестови бидејќи истражувачот го води тестот од почеток до крај. Во водењето на тестот се вклучува и репродуцирањето на примерите преку носачот на звук (во нашиот случај лаптоп).

1.2.3 Тек на истражувањето

Имајќи го предвид фактот дека децата на оваа возраст сè уште имаат проблем со адаптација, природно е кај некои од нив да се појави страв или стегнатост при контактот со нови лица. Кога го вршевме нашето тестирање, при средбите со учениците доаѓаа до израз индивидуалните својства на децата: дел од нив нè прифаќаа сосема нормално, додека мал број деца изразуваа екстремно голем страв, кој резултираше дури и со плачење. Но сепак, овие мали проблеми беа решени како со нашиот пристап кон децата, така и со помош на наставниците кои помагаа во целосниот процес на испитувањето.

Истражувањето се реализираше за време на наставните часови и траеше 45 минути. Сметаме дека нашето испитување не ја попречи наставната работа, туку, напротив, наставниците беа многу пријатно изненадени со тоа дека се случува ваква активност на полето на музичкото образование. Сметаме дека таквата реакција ќе биде во корист на развивањето на свеста на воспитачите, наставниците и родителите за важноста на овој предмет.

Тестот го реализиравме со Златко Бошковски, професор во Музичкото училиште „Тодор Скаловски-Тетоец“ кој го спроведуваше Гордон-тестот во паралелките на македонски наставен јазик. Исто така, ни асистираа Фисник Ристеми и Лириим Лутфиу, тогашните студенти на ФМУ – Скопје на одделот за музичка теорија и педагогија.

Во почетокот на тестирањето обезбедивме место за лаптопот, се поздравивме со учениците, им ги поделивме тестовите, им рековме да го напишат името (ако можат и презимето) и им кажавме дека доаѓаме од Факултетот за музичка уметност кадешто учиме да бидеме наставници по музика. Со цел да не го чувствуваат стравот од зборот „тест“, ние воопшто не го употребувавме овој термин, и нашата намера ја појаснивме на овој начин: *„Сакаме вие да чуete неколку кратки песнички и да одговорите дали тие звучат исто или различно. Ова не е за оцена, само нè интересира мислењето на секој од вас. Ќе ви кажеме сè што треба да правите, ќе одговарате со кревање рака, а кога ќе дојде време ќе цртате на листот кој е пред вас. Ќе ви треба само молив и гума.“*

По ова појаснување, според инструкциите на Гордон-тестот, почнавме да ги пуштаме примерите од лаптопот: прво примерите за вежбање на постапката, а потоа – задачите од тестот. На крајот на тестирањето ги собиравме листовите на секој ученик и ги групиравме по паралелки и по училишта.

1.2.4. Проверка на тестовите и изработка на база на податоци

По испитувањето, вршивме проверка на тестовите, и тоа после двете етапи на истражувањето – тоналниот и ритмичкиот тест. При проверувањето на тестовите одделно ги броивме парните и непарните одговори за да ги извршиме понатамошните статистички операции.

Собраните податоци, вклучително и идентификационите податоци за учениците и училиштата, во временски период од еден месец ги внесовме во базата на податоци.

Во наредната глава ќе ја прикажаме структурата на нашата база на податоци и анализата на резултатите од Гордон-тестот.

II.

**АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГОРДОН-ТЕСТОТ
СО УЧЕНИЦИТЕ ВО I ОДДЕЛЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА
ВО ТЕТОВО (албански наставен јазик)**

Во оваа глава ќе ја претставиме нашата база на податоци во која се внесени резултатите на Гордон-тестот спроведен со учениците од I одделение во паралелките на албански наставен јазик во трите основни училишта во Тетово во април 2005/06 учебна година. На почетокот ќе ги прикажаме резултатите од полињата за општи податоци, а потоа ќе се осврнеме на резултатите на тестот и нивната статистичка обработка.

II.1. ДИСТРИБУЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ПОЛИЊАТА ЗА ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Во овој дел ќе ги прикажаме дистрибуциите на полињата за општи податоци на нашата популација. Редоследот на овие полиња е:

1. Реден број;
2. Презиме, име;
3. Дата на раѓање;
4. Пол;
5. Основно училиште;
6. Паралелка;
7. Наставен јазик;
8. Одделенски наставник.

Во полето „реден број“ имаме 267 внесови што укажува на вкупниот број на испитаниците.

Во полето „презиме, име“ ги внесовме идентификационите податоци за учениците.

Во наредната табела ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според годината на раѓање.

Табела бр. 5

Дистрибуција на учениците според година на раѓање

Година на раѓање	Број на ученици
1997	2
1998	110
1999	155

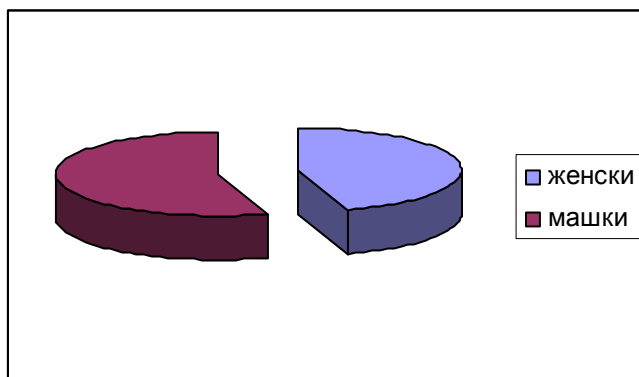
Од табелата се согледува дека поголемиот број наши испитаници во периодот на истражувањето имале 7-8 години – возраста соодветна за примена на Гордон-тестот.

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според полот.

Табела бр.6

Дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	120 45%
Машки	147 55%
Вкупно	267 100%

Графикон бр.1

Дистрибуција на учениците според пол

Како што се согледува, во истражуваната популација имаме сразмерен број на испитаниците од машкиот и женскиот пол.

Во наредната комбинирана табела ги прикажуваме дистрибуциите на учениците според училиштата и паралелките.

Табела бр.7

Дистрибуција на учениците според училишта и паралелки

Училиште	Паралелки	Број на ученици	Вкупно
О.У. „Лирија“	прва паралелка	34	93
	втора паралелка	35	
	трета паралелка	24	
О.У. „Братство – Миѓени“	прва паралелка	28	108
	втора паралелка	28	
	трета паралелка	24	
	четврта паралелка	28	
О.У. „Кирил и Методиј“	прва паралелка	24	66
	втора паралелка	19	
	трета паралелка	23	

Во полето „наставен јазик“ имаме само еден внес бидејќи нашето истражување беше спроведено само во паралелките на албански наставен јазик.

Во полето „одделенски наставник“ имаме 10 внесови што се совпаѓа со бројот на паралелките, бидејќи секоја од нив е водена од само еден одделенски наставник (освен наставата по предметот македонски јазик)

II.2. АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ НА ГОРДОН-ТЕСТОТ

Следниот дел од нашата база го претставуваат податоците добиени од тестот кои по внесувањето ги обработивме со одредени статистички постапки.

Структурата на базата е условена од двата дела на Гордон-тестот (тоналниот и ритмичкиот тест). Во нашата база и за двата теста, освен вкупниот број на точните одговори, ги внесувавме одделно парните и непарните одговори (split-half-техника) за пресметување на коефициентот на веродостојност. Креиравме и поле за забелешки, бидејќи имавме случаи кога учениците одговараа без да размислат за тоа што го слушаат (или, можеби, не ја разбрале задачата) така што нивните

одговори се одвиваа по принципот „цик - цаќ“. Овие одговори – иако внесовме бројки во бараните колони за парни и непарни одговори, како и за нивниот вкупен број – во полето за забелешки ги означивме како негативни.

Во понатамошниот приказ ќе ги претставиме следниве резултати од вкупната популација, а потоа за секое училиште и паралелка:

- средни вредности;
- стандардни девијации;
- опсег;
- коефициенти на веродостојност;
- z-вредности;
- коефициенти на корелации.

II.2.1 Вкупна популација - сирови резултати (Raw score)

II.2.1.1 Тонален тест (Tonal Test)

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардните девијации добиени на тоналниот тест во секое од трите училишта, како и на вкупната истражена популација.

Табела бр.8

**Средни вредности и стандардни девијации на тоналниот тест –
вкупна популација**

Училиште	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	Вкупно		М	Ж	вкупно
О.У. „Лирија“	44	48	92	Mean SD	26.43 4.69	28.22 4.67	27.36 4.74
О.У. „Братство – Миѓени“	67	38	105	Mean SD	26.83 4.40	25.65 4.50	26.40 4.61
О.У. „Кирил и Методиј“	35	31	66	Mean SD	23.65 4.40	24.09 4.35	23.86 4.35
Вкупно	146	117	263	Mean SD	25.95 4.76	26.29 4.79	26.10 4.78
Гордон	/	/	280	Mean SD	/	/	32.0 4.75

На тестот е добиен коефициентот на веродостојност 0.58.

Коефициентот е утврден со split-half-техниката. Според добиениот коефициент, резултатите можеме да ги прифатиме како веродостојни. Од прикажаната табела се согледува разлика помеѓу резултатите на нашите испитаници и резултатите на Гордон. Се забележува дека средните вредности добиени во училиштата, како и заедничката средна вредност, се многу пониски од резултатот на Гордон. Тоа се потврдува и со добиената z-вредност за овој тест кадешто $z (TT) = -20.13$.

Кај оваа вредност е видно дека $z < -1.96$ кој претставува критична вредност потребна за одрекување на нултата-хипотеза на ниво $\alpha = .05$.

Од друга страна, стандардните девијации се блиски до резултатите на Гордон, а на ниво на училиштата се и помали, што укажува на компактоста на резултатите.

Се согледуваат и разликите во резултатите на машките и женските деца. Освен училиштето „Братство - Миџени“, во другите училишта средната вредност кај женските деца е повисока од истата на машките.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на тоналниот тест.

Табела бр.9

Тонален тест – опсег (range) - вкупна популација

	О.У. „Лирија“	О.У. „Братство - Миџени“	О.У. „Кирил и Методиј“	Вкупна популација
Минимум	15	16	14	14
Максимум	36	36	35	36

II.2.1.2. Ритмички тест (Rhythm Test)

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардните девијации добиени на ритмичкиот тест во секое од трите училишта, како и на вкупната истражена популација.

Табела бр.10

**Средни вредности и стандардни девијации на ритмичкиот тест –
вкупна популација**

Училиште	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
О.У. „Лирија“	44	48	92	Mean SD	27.77 5.45	29.68 6.18	28.77 5.89
О.У. „Братство – Миѓени“	65	40	105	Mean SD	26.69 4.69	26.67 4.98	26.68 4.97
О.У. „Кирил и Методиј“	35	31	66	Mean SD	25.14 4.69	25.35 5.33	25.24 4.97
Вкупно	144	119	263	Mean SD	26.64 5.13	27.54 5.81	27.05 5.47
Гордон	/	/	280	Mean SD	/ /	/ /	27.7 4.55

На тестот е добиен коефициентот на веродостојност 0.57.

Значи, и во ритмичкиот тест резултатите можеме да ги прифатиме како веродостојни. Од табелата се согледува дека средните вредности добиени на овој тест се многу поблиски до резултатите на Гордон, а во О.У. „Лирија“ и ги надминуваат. Кај стандардните девијации забележуваме повисоки показатели што укажува на поголема индивидуализација на резултатите.

На овој тест е добиена и многу повисока z -вредност во споредба со тоналниот тест: $z (RT) = -2.32$. Но и кај оваа вредност е видно дека $z < -1.96$ кој претставува критична вредност потребна за одрекување на нултата-хипотеза на ниво $\alpha = .05$.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на ритмичкиот тест.

Табела бр. 11

Ритмички тест – опсег (range) - вкупна популација

	О.У. „Лирија“	О.У. „Братство - Миѓени“	О.У. „Кирил и Методиј“	Вкупна популација
Минимум	16	17	17	16
Максимум	39	38	34	39

II.2.1.3 Збирен резултат (Composite Score)

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардните девијации на збирниот резултат во секое од трите училишта, како и на вкупната истражена популација.

Табела бр.12

Средни вредности и стандардни девијации на збирниот резултат – вкупна популација

Училиште	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
О.У. „Лирија“	44	47	91	Mean SD	54.20 8.95	58.02 9.80	56.17 9.54
О.У. „Братство – Миѓени“	68	40	108	Mean SD	51.95 7.63	51.05 10.28	53.23 8.33
О.У. „Кирил и Методиј“	35	31	66	Mean SD	48.8 7.63	49.45 8.36	49.10 7.93
Вкупно	147	118	265	Mean SD	52.55 8.71	53.94 9.47	53.18 9.07
Гордон	/	/	280	Mean SD	/ /	/ /	59.7 8.35

Показателите на збирниот резултат се поврзани со показателите на тоналниот и ритмичкиот тест, затоа пропорциите на резултатите се речиси исти како и во претходните анализи. Ниските резултати на тоналниот тест влијаат на збирниот резултат, затоа неговите средни вредности се повторно пониски од оние на Гордон. Показателите на стандардните девијации се блиски до резултатите на

Гордон, иако кај вкупната популација тие се повисоки, укажувајќи на значајни индивидуални разлики.

На z -тестот на збирниот резултат очекувано е добиена негативна вредност: z (CS)=-12.78. И кај оваа вредност констатираме дека $z < -1.96$ кој претставува критична вредност потребна за одрекување на нултата-хипотеза на ниво $\alpha = .05$.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на збирниот резултат.

Табела бр.13

Збирниот резултат – опсег (range) - вкупна популација

	„Лирија“	„Братство - Миѓени“	„Кирил и Методиј“	Вкупна популација
Минимум	35	35	37	35
Максимум	74	72	67	74

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардните девијации на сите тестови кај вкупната популација.

Табела бр. 14

Вкупна популација – средни вредности и стандардни девијации од сите тестови

Вид на тест	Показатели	Машки	Женски	Вкупно	Гордон
Тонален (Tonal)	Mean	25.95	26.29	26.10	32.0
	SD	4.76	4.79	4.78	4.75
Ритмички (Rhythm)	Mean	26.64	27.54	27.05	27.7
	SD	5.13	5.81	5.47	4.55
Збирен (Composite)	Mean	52.55	53.94	53.18	59.7
	SD	8.71	9.47	9.07	8.35

Од предложената табела се согледуваат генерално повисоките средни вредности кај женските деца на тоналниот и ритмичкиот тест. На тоналниот тест показателите на стандардните девијации највеќе се доближуваат до резултатите на Гордон. Показателите на стандардните девијации на ритмичкиот тест се повисоки што укажува на поголеми индивидуални разлики на добиените резултати.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите на сировите резултати на тоналниот и ритмичкиот тест меѓусебно и со збирниот резултат.

Табела бр. 15

Вкупна популација – корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.55	0.51
Тонален – збирен	0.86	0.89
Ритмички – збирен	0.74	0.88

Од табелата се согледува дека коефициентите на корелација се блиски со резултатите на Гордон. Сите коефициенти се позитивни. Најслаба корелација е добиена помеѓу тоналниот и ритмичкиот тест, речиси иста корелација ја посочува и Гордон. Коефициентот на корелација меѓу ритмичкиот тест и збирниот резултат е очекувано понизок од посочениот од Гордон.

Во нашето понатамошно излагање ќе ги претставиме резултатите од секое училиште посебно.

II.2.2. О.У. „Лирија“ - сирови резултати (Raw score)

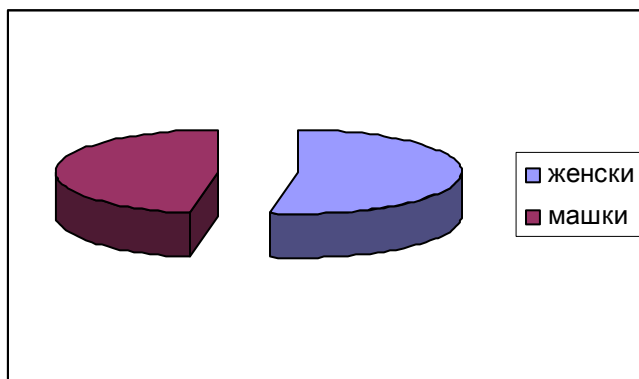
Во трите паралелки на О.У. „Лирија“ има вкупно 93 ученици од кои 44 машки, 49 женски. Во наредниот текст ќе ги прикажеме: дистрибуција на учениците според пол, средни вредности, стандардни девијации, опсег и корелациите за вкупната популација на ова училиште, а потоа посебно за секоја паралелка.

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.16

О.У. „Лирија“ – дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	49 52 %
Машки	44 47%
Вкупно	93 100%

Графикон бр.2

О.У. „Лирија“ - дистрибуција на учениците според пол

Од приказот на резултатите се согледува дека на ниво на училиштето дистрибуцијата на учениците според поло е сразмерна.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации на сите испитаници од ова училиште.

Табела бр.17

**О.У. „Лирија“ - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Лирија“	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	Вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	44	48	92	Mean	26.43	28.22	27.36
				SD	4.69	4.67	4.74
Rhythm	44	48	92	Mean	27.77	29.68	28.77
				SD	5.45	6.18	5.89
Composite	44	47	91	Mean	54.20	58.02	56.17
				SD	8.95	9.80	9.54

Од табелата се согледува дека во ова училиште женските деца имаат повисоки резултати на двата теста. Кај вкупната популација повисокиот резултат е добиен на ритмичкиот тест.

Стандардната девијација на тоналниот тест е иста кај машките и кај женските деца. На ритмичкиот тест показателите се повисоки, особено кај женските деца што значи дека постојат значајни индивидуални разлики кај испитаниците.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на тоналниот тест на сите паралелки од О.У. „Лирија“.

Табела бр.18

О.У. „Лирија“ - тонален тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	18	15	18	15
Максимум	36	36	33	36

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на ритмичкиот тест на сите паралелки од О.У. „Лирија“.

Табела бр.19

О.У. „Лирија“ - ритмички тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	18	16	22	16
Максимум	39	35	37	39

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на збирниот резултат на сите паралелки од О.У. „Лирија“.

Табела бр.20

О.У. „Лирија“ - збиен резултат – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	37	35	45	35
Максимум	74	71	68	74

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во О.У. „Лирија“.

Табела бр.21

О.У. „Лирија“ - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.58	0.51
Тонален – збиен	0.86	0.89
Ритмички – збиен	0.91	0.88

Се согледува дека коефициентите на корелацијата се блиски со оние што ги посочува Гордон.

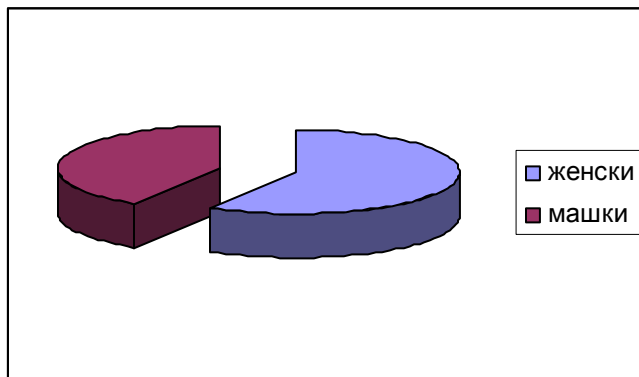
II.2.2.1. О.У. „Лирија“ - прва паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците во првата паралелка според пол.

Табела бр.22

О.У. „Лирија“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	20 58%
Машки	14 41%
Вкупно	34 100%

Графикон бр.3

О.У. „Лирија“/1 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Од овој приказ се согледува дека во оваа паралелка превладуваат женските деца.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во првата паралелка на О.У. „Лирија“.

Табела бр.23

**О.У. „Лирија“/I паралелка - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Лирија“ Прва паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	14	19	33	Mean SD	26.92 3.79	30.21 3.99	28.81 4.18
Rhythm	14	19	33	Mean SD	28.42 5.04	31.78 5.56	30.36 5.53
Composite	14	18	32	Mean SD	55.35 8.35	62.5 8.68	59.37 9.14

Од табелата се согледува дека женските деца имаат повисоки резултати, особено во ритмичкиот тест: добиениот резултат е повисок од оној на Гордон (и кај женските деца, и кај вкупната популација).

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во првата паралелка на О.У. „Лирија“.

Табела бр.24

О.У. „Лирија“/I паралелка – корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.72	0.51
Тонален – збирен	0.90	0.89
Ритмички – збирен	0.94	0.88

Во оваа паралелка постои висока позитивна корелација помеѓу ритмичкиот тест и збирниот резултат.

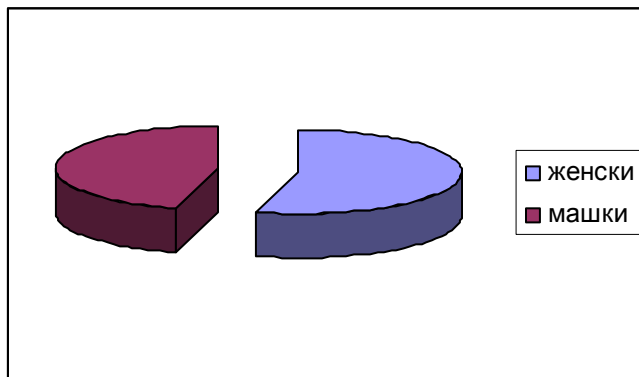
II.2.2.2. О.У. „Лирија“ - втора паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците во втората паралелка според пол.

Табела бр.25

О.У. „Лирија“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	19 54%
Машки	16 45 %
Вкупно	35 100%

Графикон бр.4

О.У. „Лирија“/2 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Се согледува дека бројот на машките и женските деца во втората паралелка е сразмерен.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во втората паралелка на О.У. „Лирија“.

Табела бр.26

**О.У. „Лирија“/2 паралелка - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Лирија“ Втора паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	16	19	35	Mean SD	25.37 5.99	27.36 4.58	26.45 5.29
Rhythm	16	19	35	Mean SD	25.75 6.04	26.42 6.35	26.11 6.13
Composite	16	19	35	Mean SD	51.12 10.60	53.78 10.21	52.57 10.32

Женските деца повторно имаат повисоки резултати од машките.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во втората паралелка на училиштето „Лирија“.

Табела бр.27

О.У. „Лирија“/2 паралелка - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.63	0.51
Тонален – збирен	0.88	0.89
Ритмички – збирен	0.91	0.88

Корелацијата помеѓу тоналниот и ритмичкиот тест е 0.63 – показател кој е повисок од оној на Гордон.

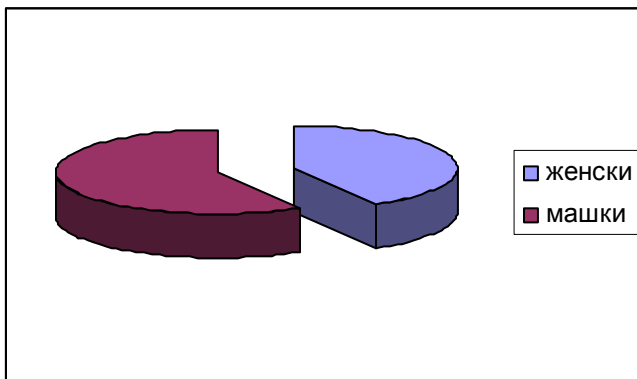
II.2.2.3. О.У. „Лирија“ - трета паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците во третата паралелка според пол.

Табела бр.28

О.У. „Лирија“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	10 41%
Машки	14 58 %
Вкупно	24 100%

Графикон бр.5

О.У. „Лирија“/3 паралелка - дистрибуција на учениците според пол

Се согледува дека бројот на машките и женските деца во третата паралелка е сразмерен.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во третата паралелка на О.У. „Лирија“.

Табела бр.29

**О.У. „Лирија“/3 паралелка - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Лирија“ Трета паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	14	10	24	Mean SD	27.14 3.86	26.1 5.04	26.70 4.31
Rhythm	14	10	24	Mean SD	29.42 4.71	31.9 4.45	30.45 4.68
Composite	14	10	24	Mean SD	56.57 6.83	58 7.88	57.16 7.16

Во оваа паралелка на ритмичкиот тест се добиени значително повисоки резултати од тоналниот, како и од резултатот на Гордон.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во третата паралелка на О.У. „Лирија”.

Табела бр. 30

О.У. „Лирија“/3 паралелка - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.26	0.51
Тонален – збирен	0.77	0.89
Ритмички – збирен	0.81	0.88

Се забележува многу ниска позитивна корелација помеѓу тоналниот и ритмичкиот тест.

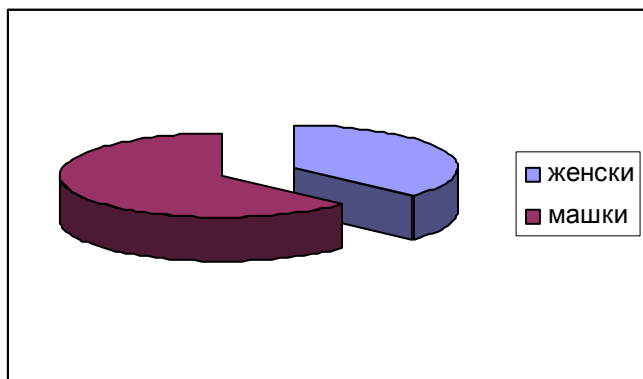
II.2.3. О.У. „Братство – Миѓени“ - сирови резултати (Raw score)

Во трите паралелки на О.У. „Братство - Миѓени“ има вкупно 108 ученици од кои 68 машки, 40 женски. Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.31

О.У. „Братство – Миѓени“ - дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	40 37 %
Машки	68 62%
Вкупно	108 100%

Графикон бр.6

О.У. „Братство – Миѓени“ - дистрибуција на учениците според пол

Во ова училиште превладуваат машките деца (62%).

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.32

**О.У. „Братство – Миѓени“ - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Братство – Миѓени“	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	67	38	105	Mean SD	26.83 4.40	25.65 4.50	26.40 4.61
Rhythm	65	40	105	Mean SD	26.69 4.69	26.67 4.98	26.68 4.97
Composite	64	38	102	Mean SD	53.48 8.62	52.57 7.93	53.14 8.34

Средните вредности на тестовите во ова училиште се многу слични и меѓусебно, и кај машките и женските деца. На двата теста тие се пониски од резултатите на Гордон.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на тоналниот тест на сите паралелки од О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.33

О.У. „Братство – Миѓени“ - тонален тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Четврта паралелка	Вкупно
Минимум	20	16	17	19	16
Максимум	33	33	34	36	36

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на ритмичкиот тест на сите паралелки од О.У. „Братство - Миѓени”.

Табела бр.34

О.У. „Братство – Миѓени“ - ритмички тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Четврта паралелка	Вкупно
Минимум	19	17	19	19	17
Максимум	38	38	35	36	38

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на збирниот резултат на сите паралелки од О.У. „Братство - Миѓени”.

Табела бр.35

О.У. „Братство – Миѓени“ - збирен резултат – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Четврта паралелка	Вкупно
Минимум	44	35	38	40	35
Максимум	67	71	68	72	72

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во О.У. „Братство - Миѓени”.

Табела бр.36

О.У. „Братство – Миѓени“ - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.50	0.51
Тонален – збирен	0.85	0.89
Ритмички – збирен	0.87	0.88

Овие резултати се доближуваат до резултатите на Гордон.

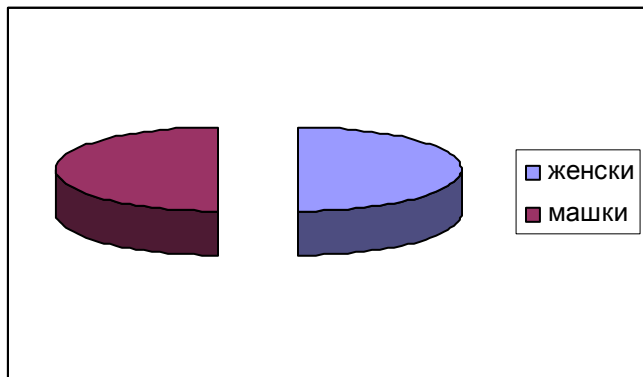
II.2.3.1. О.У. „Братство – Миѓени “ - прва паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.37

О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	14 50 %
Машки	14 50 %
Вкупно	28 100%

Графикон бр.7

О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Се согледува дека во оваа паралелка има еднаков број на учениците од машкиот и женскиот пол.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во првата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.38

О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови

О.У. „Братство - Миѓени“ Прва паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	13	13	26	Mean SD	27.76 3.03	26.69 3.81	27.23 3.42
Rhythm	14	14	28	Mean SD	27.5 5.01	28.5 5.25	28 5.06
Composite	13	13	26	Mean SD	55.61 6.52	55.92 6.84	55.76 6.55

Повторно забележуваме повисоката средна вредност на ритмичкиот тест во споредба со тоналниот, а и споредбено со резултатот на Гордон, но и повисоките стандардни девијации. Не постојат големи разлики помеѓу резултатите кај машките и женските деца.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во првата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.39

**О.У. „Братство – Миѓени“/1 паралелка –
корелации на сировите резултати**

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.24	0.51
Тонален – збирен	0.70	0.89
Ритмички – збирен	0.86	0.88

Се согледува многу ниска позитивна корелацијата помеѓу двата теста.

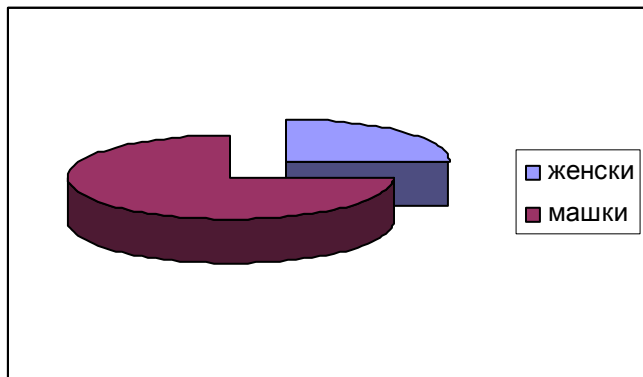
II.2.3.2. О.У. „Братство – Миѓени“ - втора паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.40

**О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол**

Пол	Број на ученици %
Женски	7 25%
Машки	21 75%
Вкупно	28 100%

Графикон бр.8

**О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол**

Во оваа паралелка превладуваат машките деца (75%).

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во втората паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.41

**О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка –
средни вредности и стандардни девијации на сите тестови**

О.У. „Братство - Миѓени“ Втора паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	21	6	27	Mean	26.57	23.83	25.96
				SD	4.68	5.91	4.99
Rhythm	19	7	26	Mean	26.42	26.85	26.53
				SD	5.76	7.15	6.02
Composite	19	6	25	Mean	52.73	51	52.32
				SD	9.83	12.19	10.20

Во втората паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“ се забележуваат разликите на резултатите кај машките и женските деца. Кај женските деца се евидентира помалата средна вредност на тоналниот тест. Показателите на стандардните девијации се повисоки на сите тестови што укажува на индивидуалните разлики кај учениците.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во втората паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.42

***О.У. „Братство – Миѓени“/2 паралелка –
корелации на сировите резултати***

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.66	0.51
Тонален – збирен	0.89	0.89
Ритмички – збирен	0.92	0.88

Се согледуваат разликите помеѓу добиените корелации и показателите на Гордон: повисоката корелација на двата теста и пониската на тоналниот тест и збирниот резултат.

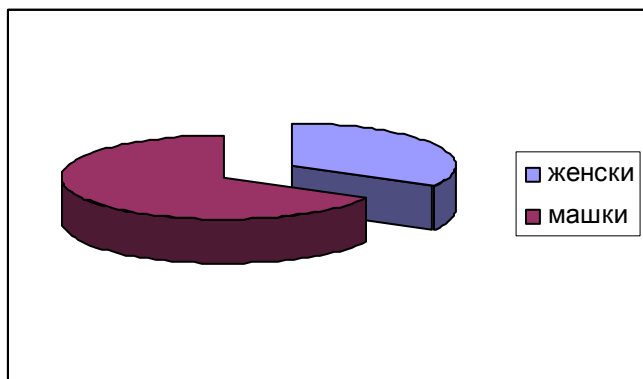
II.2.3.3. О.У. „Братство – Миѓени“ - трета паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.43

***О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол***

Пол	Број на ученици %
Женски	8 33%
Машки	16 66 %
Вкупно	24 100%

Графикон бр.9

***О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол***

И во оваа паралелка превладуваат машките деца (66%).

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во третата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.44

***О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка –
средни вредности и стандардни девијации на сите тестови***

О.У. „Братство - Миѓени“ Трета паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	16	8	24	Mean SD	26.25 5.70	23.75 3.45	25.41 5.13
Rhythm	16	8	24	Mean SD	27.37 4.73	23.75 3.10	26.16 4.53
Composite	16	8	24	Mean SD	53.62 8.49	47.5 5.65	51.58 8.09

Во третата паралелка многу се видливи разликите во резултатите меѓу машките и женските деца. Женските деца покажаа пониски резултати од машките на двата теста. Од друга страна, според показателите на стандардните девијации, нивните резултати се значително покомпактни.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во третата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.45

***О.У. „Братство – Миѓени“/3 паралелка –
корелации на сировите резултати***

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.39	0.51
Тонален – збирен	0.85	0.89
Ритмички – збирен	0.81	0.88

Се забележува дека корелацијата меѓу тоналниот и ритмичкиот тест е значително пониска од резултатот на Гордон.

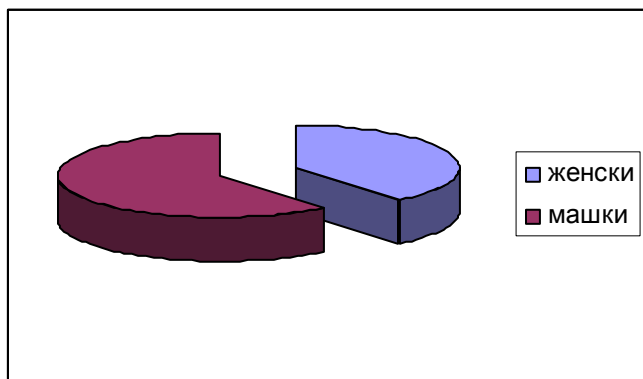
II.2.3.4. О.У. „Братство – Миѓени“ - четврта паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.46

***О.У. „Братство – Миѓени“/4 паралелка –
Дистрибуција на учениците според пол***

Пол	Број на ученици %
Женски	11 39%
Машки	17 60%
Вкупно	28 100%

Графикон бр.10

***О.У. „Братство – Миѓени“/4 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол***

И во оваа паралелка превладуваат машките деца (60%).

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во четвртата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.47

***О.У. „Братство – Миѓени“/4 паралелка –
средни вредности и стандардни девијации на сите тестови***

О.У. „Братство - Миѓени“ Четврта паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	Вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	17	11	28	Mean SD	27 4.84	26.81 4.91	26.92 4.78
Rhythm	16	11	27	Mean SD	25.62 4.54	26.36 3.44	25.92 4.07
Composite		11	27	Mean SD	52.5 9.18	53.18 6.52	52.77 8.07

Во оваа паралелка резултатите на машките и женските деца на двата теста не се разликуваат. Се согледува дека во оваа паралелка резултатите на тоналниот тест се блиски со оние на ритмичкиот.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во четвртата паралелка на О.У. „Братство - Миѓени“.

Табела бр.48

***О.У. „Братство – Миџени“/4 паралелка –
корелации на сировите резултати***

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.63	0.51
Тонален – збирен	0.92	0.89
Ритмички – збирен	0.88	0.88

Корелацијата помеѓу тоналниот и ритмичкиот тест е повисока од показателот на Гордон.

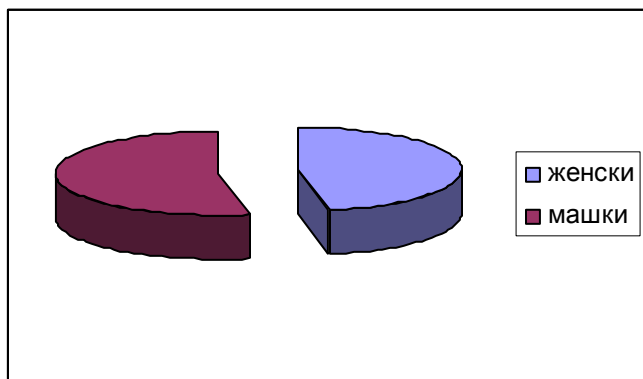
II.2.4. О.У. „Кирил и Методиј“ - сирови резултати (Raw score)

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.49

О.У. „Кирил и Методиј“ - дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	31 46%
Машки	35 53%
Вкупно	66 100%

Графикон бр.11

О.У. „Кирил и Методиј“ - дистрибуција на учениците според пол

Се согледува дека вкупниот број на машките и женските деца во ова училиште е сразмерен.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.50

**О.У. „Кирил и Методиј“ - средни вредности и стандардни девијации
на сите тестови**

О.У. „Кирил и Методиј“	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		м	Ж	Вкупно
Tonal	35	31	66	Mean SD	23.65 4.40	24.09 4.35	23.86 4.35
Rhythm	35	31	66	Mean SD	25.14 4.69	25.35 5.33	25.24 4.97
Composite	35	31	66	Mean SD	48.8 7.63	49.45 8.36	49.10 7.93

Се согледува дека не постојат значајни разлики на резултатите кај машките и женските деца. Резултатите на ритмичкиот тест се повисоки од оние на тоналниот.

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на тоналниот тест на сите паралелки од О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.51

О.У. „Кирил и Методиј“ - тонален тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	18	14	17	14
Максимум	35	34	28	35

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на резултатите добиени на ритмичкиот тест на сите паралелки од О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.52

О.У. „Кирил и Методиј“ - ритмички тест – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	19	18	17	17
Максимум	33	34	34	34

Во наредната табела го прикажуваме опсегот на збирниот резултат на сите паралелки од О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.53

О.У. „Кирил и Методиј“ - збирен резултат – опсег (range)

	Прва паралелка	Втора паралелка	Трета паралелка	Вкупно
Минимум	37	39	37	37
Максимум	66	67	59	67

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.54

О.У. „Кирил и Методиј“ - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.44	0.51
Тонален – збирен	0.82	0.89
Ритмички – збирен	0.87	0.88

И во ова училиште се забележува пониската корелацијата помеѓу тоналниот и ритмичкиот тест (0.44) во споредба со резултатот на Гордон.

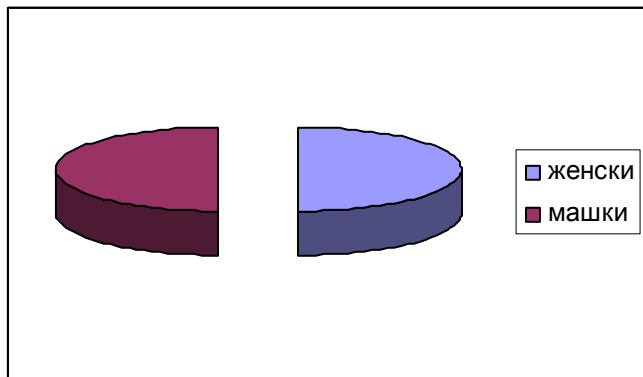
II.2.4.1. О.У. „Кирил и Методиј“ - прва паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.55

О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	12 50 %
Машки	12 50 %
Вкупно	24 100%

Графикон бр.12

О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Како што се согледува, во оваа паралелка бројот на машките и женските деца е еднаков.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во првата паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.56

О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови

О.У. „Кирил и Методиј“ Прва паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	Вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	12	12	24	Mean SD	24.5 4.81	24.5 4.81	24.5 4.70
Rhythm	12	12	24	Mean SD	23.66 3.36	26.66 5.83	25.16 4.90
Composite	12	12	24	Mean SD	48.16 7.75	51.16 10.08	49.66 8.93

Добиена е иста средна вредност на тоналниот тест кај машките и женските деца. На ритмичкиот тест женските деца имаат повисока средна вредност, но и повисока стандардна девијација.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во првата паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.57

О.У. „Кирил и Методиј“/1 паралелка - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.72	0.51
Тонален – збирен	0.92	0.89
Ритмички – збирен	0.93	0.88

Се забележува дека корелацијата на тоналниот и ритмичкиот тест е повисока од резултатот на Гордон.

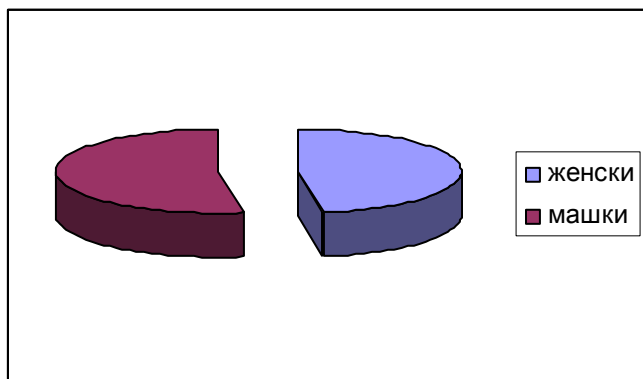
II.2.4.2. О.У. „Кирил и Методиј“ - втора паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.58

О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	9 47%
Машки	10 52%
Вкупно	19 100%

Графикон бр.13

О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Се согледува дека бројот на машките и женските деца во оваа паралелка е скоро еднаков.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во втората паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.59

О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка – средни вредности и стандардни девијации на сите тестови

О.У. „Кирил и Методиј“ Втора паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	10	9	19	Mean SD	23.3 5.49	26.5 4.74	24.73 5.24
Rhythm	10	9	19	Mean SD	27.1 5.30	24.66 4.27	25.94 4.87
Composite	10	9	19	Mean SD	50.4 8.64	51 7.07	50.68 7.72

Во оваа паралелка се забележува дека женските деца покажаа повисок резултат на тоналниот тест, а машките – на ритмичкиот.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во втората паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.60

О.У. „Кирил и Методиј“/2 паралелка - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.16	0.51
Тонален – збирен	0.78	0.89
Ритмички – збирен	0.74	0.88

Во оваа паралелка е добиена најслабата корелација помеѓу двата теста: коефициентот на корелацијата изнесува само 0.16.

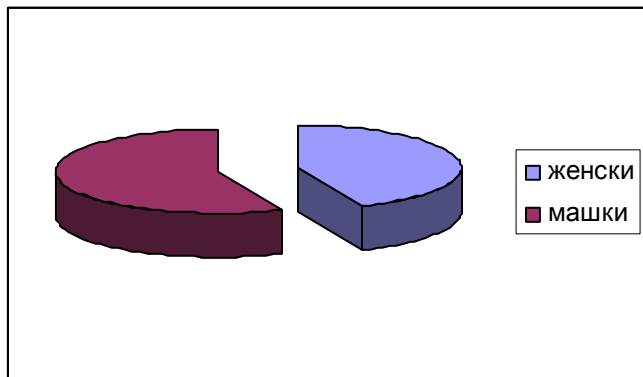
II.2.4.3. О.У. „Кирил и Методиј“ - трета паралелка

Во наредните табела и графикон ја прикажуваме дистрибуцијата на учениците според пол.

Табела бр.61

О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка – дистрибуција на учениците според пол

Пол	Број на ученици %
Женски	10 43%
Машки	13 56%
Вкупно	23 100%

Графикон бр.14

***О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка –
дистрибуција на учениците според пол***

Се согледува дека бројот на машките и женските деца е сразмерен.

Во наредната табела ги прикажуваме средните вредности и стандардни девијации добиени во третата паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.62

***О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка –
средни вредности и стандардни девијации на сите тестови***

О.У. „Кирил и Методиј“ Трета паралелка	Број на испитаници			Вредности	Показатели		
	М	Ж	вкупно		М	Ж	вкупно
Tonal	13	10	23	Mean	23.15	21.6	22.47
				SD	3.15	1.64	2.67
Rhythm	13	10	23	Mean	25	24.4	24.73
				SD	5.06	5.77	5.26
Composite	13	10	23	Mean	48.15	46	47.21
				SD	7.15	6.69	6.88

Добиени се повисоки средни вредности на ритмичкиот тест. Машките деца имаат повисоки средни вредности од женските.

Во наредната табела ги прикажуваме корелациите добиени во третата паралелка на О.У. „Кирил и Методиј“.

Табела бр.63

О.У. „Кирил и Методиј“/3 паралелка - корелации на сировите резултати

Вид на тест	Вкупна популација	Гордон
Тонален – ритмички	0.44	0.51
Тонален – збирен	0.72	0.89
Ритмички – збирен	0.93	0.88

Коефициентот на корелација во оваа паралелка е 0.44 – понизок од резултатот на Гордон.

ЗАКЛУЧОК

Нашето истражување на музичките способности на учениците во прво одделение на основните училишта во Тетово со примената на Гордон-тестот – еден од најзначајните инструменти на истражување во современата музичка психологија и педагогија – е меѓу првите од ваков вид во Република Македонија, особено на полето на истражувањето на оваа проблематика кај албанската популација. Постапката посочена од авторот на тестот ја извршивме во целост успешно, придржувајќи се кон упатствата за спроведувањето на тестот, како и кон моделот за статистичката обработка на добиените резултати. Имавме добра соработка со администрацијата, наставниците и испитаниците вклучени во нашето истражување. На ниво на вкупната популација добивме релативно високи коефициенти на веродостојност на двата теста (тоналниот и ритмичкиот): 0.58 и 0.57, затоа нашите резултати можеме да ги сметаме за веродостојни.

Основните статистички показатели кои ги прикажавме во нашиот труд беа средните вредности и стандардните девијации – истите кои ги прикажува и самиот Гордон. Иако во неговите упатства постои и процентуалното рангирање на резултатите, ние ги обработивме само сировите резултати. За тоа се одлучивме бидејќи постапката за процентуалното рангирање е еден вид интерпретација на резултатите за што, сметаме, се потребни дополнителни истражувања со примена на Гордон-тестот во нашите услови.

Резултатите добиени во нашето истражување ги споредивме со оние посочени од Гордон. Генерално, средните вредности на двата теста се пониски од резултатите на Гордон: 26.10 наспроти 32.0 на тоналниот тест, 27.05 наспроти 27.7 на ритмичкиот тест и 53.18 наспроти 59.7 на збирниот резултат. Оваа констатација се потврдува со добиените z-вредности кадешто $z(TT) = -20.13$, $z(RT) = -2.32$, $z(CS) = -12.78$. Кај сите овие вредности видно е дека $z < -1.96$ кој претставува критична вредност потребна за одрекување на нултата-хипотеза на ниво $\alpha = .05$.

Добиените стандардни девијации кај нашите испитаници се блиски до посочените од Гордон, што укажува на компактоста на резултатите на учениците.

Кај вкупната популација резултатите на женските деца се повисоки од резултатите на машките деца.

Според постапката на Гордон, направивме корелации на тоналниот и ритмичкиот тест, како и на секој од овие тестови поединечно со збирниот резултат. Генерално, коефициентите на корелацијата се слични со оние на Гордон. Најниската корелација е добиена кај тоналниот и ритмичкиот тест (исто како кај Гордон). Коефициентите на корелација на тоналниот тест и збирниот резултат, како и на ритмичкиот тест и збирниот резултат се блиски до резултатите на Гордон, иако коефициентот кај тоналниот тест и збирниот резултат е понизок.

Највпечатливата разлика на нашите резултати на ниво на вкупната популација со резултатите на Гордон е повисоката средна вредност на ритмичкиот тест во споредба со тоналниот.

Исто така, покрај вкупната популација, ги обработивме резултатите на ниво на секое училиште и секоја паралелка за да се согледаат можните разлики во музичкиот развој на учениците и да се видат резултатите на помали групи испитаници. Највисоките резултати на ниво на училиштето се добиени во О.У. „Лирија“, а средната вредност на ритмичкиот тест е повисока од посочената на Гордон. Особено се издвојуваат резултатите на првата паралелка од ова училиште кадешто кај женските деца добиените средни вредности на двата теста се повисоки од оние на Гордон. Во истата паралелка добиен коефициентот на корелација на тоналниот и ритмичкиот тест е значително повисок од посочениот од Гордон (0.72 наспроти 0.51) Инаку, и на ниво на училиштата, и на ниво на паралелките со согледуваат значителни разлики на добиените резултати.

Најважните сознанија добиени од нашето истражување се следниве:

- генерално пониските средни вредности на двата теста и на збирниот резултат на вкупната популација;
- обратниот сооднос на средните вредности во споредба со посочениот од Гордон (средната вредност на ритмичкиот тест е повисока од онаа на тоналниот);
- показатели на стандардните девијации се блиски до посочените од Гордон што укажува на компактоста на резултатите.

На слични сознанија укажува д-р Викторија Коларовска-Гмирја според резултатите на истражувањето во Скопје, наведувајќи ги и нивните можни причини (тежината на прашањата, замор предизвикан од напор и концентрација, подолгото траење на тоналниот тест заради темелно појаснување на целата постапка). Во истото истражување се посочени и сличните резултати од Гордон-тестот спроведен во Куманово (Коларовска-Гмирја 2008: 56-7). Нашите резултати ги поткрепуваат забележаните тенденции, односно, неопходноста за стандардизацијата на Гордон-тестот за условите во Македонија.

Врз база на нашите показатели можеме да изнесеме одреден заклучок дека музичките способности од областа на ритмот кај албанската популација на учениците од прво одделение во Тетово се многу поизразени и поразвиени од тоналните. Се разбира, на овој план треба да се истражува понатаму, за да се потврди (или опровргне) овој заклучок. Во ваквите истражувањата треба да се испитаат и факторите кои што влијаат на овие поизразени ритмички афинитети.

Еден од тие фактори може да биде фолклорната музика, бидејќи ритмот во албанскиот фолклор во Тетово е доминирачки елемент, а идиофоните и мембранофоните инструменти (кои што произведуваат и идиофони звуци - дајре, тапан) – се најупотрбуваните во албанската музичка традиција на овој град. Токму ритмичкиот елемент со специфичните говорни ритмови, мешани народни ритмови, но и рамномерна дводелност и др., се јавува како препознатлив белег на фолклорните изведби на овој крај.

Но не само во фолклорната традиција на градот Тетово, туку и пошироко, во целата Република Македонија и во земјите кои ја опкружуваат, превладува ритмичкиот елемент. Тука доаѓа до израз историскиот фактор: западните држави на Балканот повеќе биле под влијанието на западната култура, додека источниот дел бил под повеќе вековното континуирано влијание на ориенталната култура – како отоманската, така и византиската која носи во себе и елементите на хеленската култура, со доминирањето на текстот над мелодијата, а со тоа и изразените карактеристики на говорните ритмови. На Запад, пак, во развојот на музиката е силно влијанието на католичката музичка култура со доминантното мелодиско начело.

За послабите резултати на нашите испитаници на тоналниот тест, сметаме, негативно влијае и фактот дека денешните деца многу малку пејат, што може да биде една од причините нивниот музички развој, од аспектот на тоналитетот и мелодијата, да биде отежнет. За жал, постоечките услови во одделенската настава кога часовите по музичко образование не се реализираат според предвидената програма (многу малку се слуша музика, малку се учат песни итн.), исто така, негативно влијаат врз музичкиот развој на децата токму во фазата во која тој би требало да се одвива најинтензивно и најпродуктивно. Затоа оваа состојба е постојано прашање на стручните дискусии во кои се сугерира предметот музичкото образование да го реализираат предметните наставници (завршени студенти на Одделот за музичка теорија и педагогија на ФМУ), а не учителите. Истото се однесува и на наставата по музика во детските градинки кои ги опфаќаат децата во уште посуптилната фаза на музичкиот развој. А наставниците-музичари, пак, треба со соодветните педагошки постапки да ги надградуваат оние елементи кај кои децата покажуваат послаби резултати.

Свој придонес треба да дадат и различните културни институции – како, на пример, Центарот за култура – со инвестирање и поттикнување на музичките активности, односно, креирање на поволни услови за функционирање на најразлични детски вокални и инструментални ансамбли што позитивно би влијаело на вкупниот музички развој на децата.

Во интервјуто со Mary Ellen Pinzino, основач-директор на „Дојдете Деца, Пејте“-Институтот (*Come Children Sing Institut*), центар за истражување и развој на учењето на музиката, Едвин Гордон со овие зборови го објаснува својот став во врска со музичкото воспитување на децата: „...мојот најдобар совет за учителите по музика од следниот век би бил: импровизирајте, импровизирајте, импровизирајте! Ослободете се од нотите. Учете од теоријата на учењето на музиката како да ги учите децата да прават музика без обврска да пишуваат ноти или совладуваат теорија. Следете го тоа спонтано – исто како што го учиме јазикот. Тоа ќе биде најважната работа која би можеле да ја направите прво на самите себе, а потоа на вашите деца. ...Возрасните мора да сфатат дека децата треба пред сè да се

почитуваат, дека ние треба да го разбереме начинот на кој тие учат и да ја прилагодиме нашата настава на детските потреби без разлика дали сме учители или родители. Ако би успеал да бидам запамтен по ова, останатото може да се претвори во историја“ (според Интернет ресурс. 1998).

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелоска-Галевска, Наташа. *Предуслови за појавата на квалитативните истражувања во општествените науки*. Скопје
2. Бижков, Георги. 1993. *Методика на дипломната работа*. Бургас: Универзитетско издателство Novissima verba
3. Бужаровски, Димитрије. *Методологија на научно истражување* (предавања на последипломските студии на ФМУ – Скопје)
4. Dhomi, Ajmone. 2000. *Metodikë e edukatës muzikore*. Prishtinë: Universiteti i Prishtinës
5. Gordon, Edwin E. 2004. *The Aural/Visual Experience of Music Literacy*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
6. Gordon, Edwin E. 2003. *Learning Sequences in Music*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
7. Gordon, Edwin E. 2002. *Developmental and Stabilized Music Aptitudes. Further Evidence of the Duality*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
8. Gordon, Edwin E. *Music Aptitude and Related Tests. An Introduction*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
9. Gordon, Edwin E. 1986. *Designing Objective Research in Music Education*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
10. Gordon, Edwin E. 1979 and 1986. *Manual for Primary Measures of Music Audiation and Intermediate Measures of Music Audiation*. Chicago: G.I.A. Publications, Inc.
11. Gluvić, Tomislav. 1980. *Muzika i dete*. Knjazevac: Nota
12. Ивановска, Татјана. *Испитување на музичката подготовка на учениците запишани во средни стручни училишта*. (годишен труд на последипломските студии во ракопис). Скопје: ФМУ
13. Извори од Секторот за образование и култура при општина Тетово. 2008. Тетово
14. Интернет ресурс. 2007. GIML – *The Gordon institute for Music Learning*. www.giml.org/gordon.php
15. Интернет ресурс. 1998. *A conversation with Edwin Gordon* by Mary Ellen Pinzino.

http://www.chomechildrening.com/pdf/other_articles_by_MEP/2_A_Conversation_with_Edwin_Gordon.pdf

16. Интернет ресурс. 2003. *Edukatë muzikore 1-2*. Prishtinë: Libri shkollor

http://www.mashtgov.net/advCms/documents/shkolla_fillore_klasa1_Edukate_muzikore.pdf

17. Интернет ресурс. 2009. *Fëmijet dhe muzika*

<http://www.albinformacion.com/femijet-dhe-muzika.php>

18. Јусуфи, Неби. 2007. *Туристички водич за Тетово*. Тетово

19. Коларовска-Гмирја, Викторија. 2008. *Детерминанти на музичката култура кај учениците во I одделение на основните училишта во Скопје* (докторска дисертација). Скопје: ФМУ

<http://mmc.edu.mk/IRAMbooks/thesis/DrVKolarovska.pdf>

20. Kolarovska-Gmirja, Viktorija. 2006. Gordon Test in Macedonia.

<http://mmc.edu.mk/IRAM/Conferences/XIConf/VKolarovskaXI.pdf>

21. Mirković-Radoš, Ksenija. 1982. *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

22. Mirković-Radoš, Ksenija. 1996. *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

23. Николоски, Томе. 2001. *Статистика во психологијата*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Филозофски факултет

24. Osmani, Qufli. 2003. *Psikologjia zhvillimiore*. Tetovë: U.SH.T.

25. Osmani, Qufli. 2004. *Psikometri*. Tetovë: U.SH.T.

26. Петковски, Константин, Софка Коцева, Весна Јаневски, Ласте Спасовски. 2005. *Проектни активности, проектен менаџмент*. Скопје: Прирачник

27. Пеев, Иван. 1964. *Очерци по методика на обучението по солфеж*. Софија: Държавно издателство Наука и изкуство

28. Петроска-Бешка, Виолета. 1994. *Методологија на експерименталните истражувања во психологијата*. Скопје: Народна и универзитетска библиотека Климент Охридски

29. Parncutt, Richard, McPherson Gary. *The science and psychology of music performance*.

<http://books.google.com/books?id=NCySp2NzAm8C&pg=PA4&lpg=PA4&dq=musicalit>

[y+at+children&source=bl&ots=5pv53RaZmE&sig=Vw9id56jVDxm5hMxecXs71ActJ4&hl=en&ei=e2gcSvS4Hdavsgaam7SRAg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1#PPA6,M1](#)

30. Радевски, Тоде, Нела Радевска. 2005. *Модели на креативна музичка настава*.

Скопје: Ирнел

31. Радевски, Тоде, Нела Радевска. 2001. *Методички прирачник по музичко образование за учители за трето и четврто одделение*. Скопје: Ирнел

32. Rojko, Pavel. 1982. *Psihološke osnove intonacije i ritma*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije

33. Rojko, Pavel. 1981. *Testiranje u muzici*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije

34. Samić, Midhat. 1980. *Kako nastaje naučno djelo*. Sarajevo

35. Swanson R. Bessie. 1981. *Music in the Education of Children* (fourth edition). Belmont, California: Wadsworth Publishing Company

36. Spahiu, Seniha. 1976. *Edukatë muzikore*. Prishtinë:Enti i teksteve dhe i mjeteve mësimore të Kopsovës

37. Smiljanić, Vera. 1981. *Razvojna psihologija*. Beograd: Savez drustava psihologa Srbije

38. Smiljanić, Vera, Ivan Toličić. 1981. *Dečja psihologija*. Beograd: Zavod za uzbenike i nastavna sredstva

39. Vasilević, Zorislava, M. 2000. *Metodika muzičke pismenosti*. Beograd

40. Zajazi, Tahir. 1997. *Pedagogjija e arsimit I*. Shkup: Logos – A